

Glasilo
„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Odgovorni urednik:

Jakob Dimnik,
učitelj v Ljubljani.

Št. 10. Ljubljana, 16. vel. travna 1894. XXXIV. leto.

Vsebina: A. Pin: Domoljubje v šoli. — Ženska ročna dela. — A. Likozar: Opravila v šolski drevnici meseca vel. travna. — Fr. Slanc: Praktična uporaba dr. Houdek & Hervertove prirodoslovne zbirke pri berilih za ljudske šole. — E. Lah: Avstrijsko šolstvo v l. 1890. s posebnim ozirom na Kranjsko. — Književnost. — Listek. — Naši dopisi. — Društveni vestnik. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Listnica uredništva.

Domoljubje v šoli.

Dandanes, ko se snujejo, smelo rečem skoraj po vseh nam sosednjih državah zarote — tajna društva, sestojéča iz izmečkov človeštva — anarhistov in nihilistov — katerih namére so, izpodkopati in izrušiti trdni temelj države ter streči maziljenim vladarjem po življenji — je pač najskrajnejši čas, da resno preišljujemo in razmotravamo, kako bi se delovanje teh brezvestnih ljudij in prekucuhov, kateri ovirajo vsestransko izomiko naroda, ščujejo narod zoper narod ter rušijo trdne vezi iskrene ljubezni podložnikov do presvetlega vladarja — onemogočilo.

Dandanes smatra se pač lahko ljudski učitelj — akoravno le revna para — vender le za poglavitnega faktorja vsake države. Učitelj je, kateremu se izroči nežna, nadepolna mladina v pouk in vzgojo, — mladina, iz katere naj poraste narod, — mladina, iz katere naj vzgoji verne sine in hčere domovine, zveste in udane državljane in podložnike presvetlemu vladarju.

Da je pa učitelju moč domoljubje v srcih mladine vzbujati in gojiti, treba je, da je on sam vzgleden domoljub, ves vnet v pravi ljubezni za domovino, kajti nihče ne more tega dati, česar sam ne premore. On naj vsikdar in pri vsaki priliki odkaže v pričo mladine domovini prvo in najodličnejše mesto. Ako govori on o domovini, ne govori zaničljivo o njej, to mora mladino kakor vsacega domoljuba v

globino srca zaboleti. Če tudi odkriva tú ali tam kako slabo, senčnato stran domovine, vendar naj to tako stori, da uvidi mladina iz vsake njegove besede njegovo iskreno ljubezen, katero ima v srci ucepljeno za domovino. — Vse kar vé dobrega in lepega o domovini, vse naj povíje v krasno, pestro kito, ter jo podari mladini, češ, — taka je — glejte otroci, naša domovina, krasna Avstrija.

Drugič dozdeva se mi neobhodno potrebno, da seznaní učitelj učenca po njega zmožnosti z organizmom države ter ga dovede k spoznanju, da se sam smatra pravega uda tega velicega organizma.

Tretjič je neobhodno potrebno, da ucepi učitelj v srca mladine spoštovanje in pokorščino do državnih in deželnih zakonov in ukazov ter do vseh tistih, kateri imajo te zakone nadzorovati in izvrševati.

V lep vzgled postavi naj učitelj nadalje mladini marljive mravlje in pridne buče, katere sè združenimi močmi delujejo jedna za vse in vse za jedno. Mladina bo uvidela, da more posameznik le v in po družbi in ta zopet s posamezniki napredovati. To spoznanje bo v srcih mladine najsigurnejše vzbudilo, gojilo in ukrepilo ljubav do domovine ter jo unemalo za občni blagor.

Slednjič ima učitelj velik zaklad krasnih vzgledov uzornega domoljubja v zgodovini, iz katere naj zajema in to podaje mladini v posnemo pri vsaki priliki. — Pač krasna je pesem na predzadnji strani III. slovenskega berila, o domoljubji ranjcega dr. Lovro Tomana, katero pesem naj bi si prisvojil slehni učenec predno zapusti šolske klopi.

Ako bo učitelj ucepil na ta način mladini v srca domoljubje, ne bode mu delalo preglavice ucepiti ji tudi udanost do presvetlega vladarja.

Tu ima brez števila krasnih vzgledov in prizorov iz življenja presvetlega cesarja. Najbolje bo dokazal mladini velikodušnost in dobrotljivost preblazega vladarja s tem, da si jemlje v porabo uprav sosedne vasi in soseske. Dokaže naj ji, ako ne po domači, pa po sosednih vaseh, katere so morda bile zadete po hudih elementarnih neizgodah, kdo je bil prvi, ki je prehitel z ogromnimi svotami denarja ponesrečencem na pomoč ter tako prvi nesrečnemu podložniku otrl grenke solze. Kdo drugi nego predobrotljivi, presvetli vladar in cesar? Kje se ne zida nova šola, nov božji hram, kjer ne položi prvi dar na žrtvenik blagodarna roka velikodušnega in premilostnega cesarja.

Ako bode učitelj tako vzbujal domoljubje in udanost do presvetle vladarske hiše, uverjen naj bode, da v najzadnejj koči zagorske vasi čul se bo rek:

Bog ohrani, Bog obvaruj nam cesarja, Avstrijo!

A. Pin.

Opombe k predlogu za osemrazredno šolo.

1. Vsa dela se v šoli izdelujejo; samó pri pletenji nogavic so — po natančnem šolskem pouku — domače naloge pripuščene. Nasutek, peta, srček in ost se morajo v šoli izdelati.
2. Vzorci naj bodo le toliko dolgi in toliko široki, kolikor je neobhodno potrebno.
3. V mreženji se uči le mreženje likov. Prešivanje mreže se ne sme tako učiti kakor filet-guipura; navadni prešivani obod zadostuje, dovoljen je še tkalni obod.
4. Učiteljice niso primorane vsako četrletje strogo v tistem zahtevano delo dokončati; a konec vsacega šolskega leta mora naloga vseh četrletij dovršena biti.
5. Učiteljice morajo posebno pri pouku v ženskih ročnih delih paziti, da si učenke ne kvarijo očij in da se ravno držé.
6. Pri pouku v ženskih ročnih delih se učenke tudi poučujejo o blagu in orodji, o vrstah, vrednosti in dobivanji raznega blaga in orodja.

Opravila v šolski drevesnici meseca vel. travna.

Ako imamo še kaj drevesec, koja nismo v pretečenem mesecu pocepili, lahko zvršimo cepitev še v začetku tega meseca in sicer s cepitvijo za lub. Posebno češplje se ta mesec kaj rade primejo, ker prej navadno nimajo toliko soka, da bi jih mogli cepiti za lub.

V tem mesecu moramo pričeti že tudi pincovati t. j. priščipati. Znano je, da cepič ne požene samo eno žlahtno mladiko, ampak dve ali tri. Pustiti ne smemo vseh rasti, ampak najlepši poganjek pustimo na miru, a vse druge odščipnemo pri tretjem ali četrtem peresu.

Ravno to se zgodi pri podlogovih poganjkih. Poganjki, ki poženo pod cepitvijo iz podloge, se ne smejo pustiti rasti, da ne porabijo preveč soka, ker bi potem cepič ne mogel rasti, a popolnoma odstraniti se pa tudi ne smejo, ker bi na ta način prišlo preveč tvorine med podlogo in cepič, kar nam lahko cepič odrine.

Pri eno-, dvo- in triletnih cepljencih moramo glavno mladiko pustiti pri miru, a vse stranske mladike oščipovati pri četrtem ali petem peresu. Ako bi stranske mladike pustili rasti, bi nam glavna mladika zaostala v rasti. Kdor bi pa vse stranske mladike popolnoma odstranil, zredil bi tako šibko drevesce, da bi ne bilo nič vredno.

Ako nam pri eno- ali dvoletnih cepljencih poženo zopet poganjki iz podloge, moramo te popolnoma odstraniti in ne priščipati, kakor prvo leto. Konec tega meseca bodemo že tudi začeli prerezovati vezi. Kadar je cepič pognal že vsaj eno ped dolgo mladiko, je znamenje, da se je

prijel. Ko je cepič prijel, prerežejo se vse vezi na nasprotni strani od cepiča, in se potem pusti. Nikakor ne smemo pa vezi odvijati, ker bi lahko cep odlomili, ali bi ga nam potem veter odlomil.

Če bi kdo imel čreslo, koje usnjarji proč mečejo, naj je med letošnje cepljence nasuje kakih 10 cm na debelo. Čreslo ohrani zemljo rahlo in vlažno in tudi plevel ne more rasti. To delo naj se zvrši v drugi polovici t. m. po kakem dežju, da je zemlja vlažna.

Kdor bi rad vzgojeval črešnje, a jih ni nič sejal, si sedaj prav lahko pomaga. Naj gre pod kako necepljeno črešnjo in tam bo našel vse polno črešenj, ki so skalile iz vlanskih pešek. Te naj lepo izkoplje, glavno korenino malo odščipne in v sejalnico vsadi. Najbolje je, ako se to delo zvrši o dežji, ali vsaj, kadar je oblačno. Skusil sem to večkrat že sam, a vselej z dobrim vspehom.

Ako se pečamo tudi s pritlikovim drevjem, moramo najprej določiti, kako obliko hočemo vzgojiti, potem moramo pa zmiraj paziti, kako nam drevesce raste, kaj je treba odščipniti. Vsa vzgoja pritlikovih drevesec je odvisna največ od odščipovanja. Ako hočemo vzgojiti obliko, kakor si jo želimo, ne sme takorekoč niti jedno peresce zrasti proti naši volji.

A. Likozar.

Praktična uporaba dr. Houdek & Hervertove prirodoslovne zbirke pri berilih za ljudske šole.

(Konec.)

Št. 67. Električna, vzbujena po dotikanji. — Bakrena in cinkova ploščica, obe z žico zvezani.

Daniellov člen sestoji iz steklenega kozarca, v kojem stoji v razredčeni žvepleni kislini odprt cinkov valj. V cinkov valj postavljen je luknjičast prsten valj, napolnjen z nasičeno raztopino modre galice (bakrenega vitrijola), v kateri stoji odprt bakren valj.

Majhen elektromagnet s kotvico je podkovi podobna železna palica, na kateri je v istej meri navita s svilo omotana bakrena žica. Ako privijemo žičina konca v vijake daniellovega ali drugega člena, postane železo jako magnetično in drži kotvico s precejšno silo.

Vzorec Morsejevega pisalnega brzojava. — Galvanoplastični aparat. — Pritiskalni vijaki. — Osamljena bakrena žica.

Št. 68. O lečah: Zbiralna leča v okvirji z držajem je dvojno izbočno, to je v sredi debelejša, kakor na robu. Solnčni trakovi stičejo se v gorišči, kjer se užigajo lahko gorljive stvari. Predmet, postavljen med gorišče in lečo, vidimo povečan.